

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ - „ДЕРВИШОВО СЕМЕ“

ЛЮБОВТА И ИЗПИТАНИЯТА НА СЪРЦЕТО - ПЪТ КЪМ РАЖДАНЕТО НА ЛИЧНОСТТА

Героите на Николай Хайтов живеят в своя неприкосновен свят, в който цари уважение към рода. Книгата на писателя „Диви разкази“, появила се през 60-те години на XX век, ни докосва до моралните добродетели на родопчаните. Далеч от техническата градска цивилизация, те са съхранили нравствените ценности на българина. Обичат и страдат, понасят с достойнство несправедливите удари на съдбата, преодоляват неимоверните изпитания за да станат по-силни и да се извисят като легендарните герои, да се превърнат в истински пълноценни личности.

В разказа „Дервишово семе“ всеотдайната и чиста любов на Рамадан и Силвина е обречена заради неизбежния конфликт между човек и родов свят. Съдбата на Рамадан е трагична. От най-ранните юношески години му е отредено да изживее дълбока човешка драма, да се озове на кръстопът. Тайните на сърцето оживяват пред читателя чрез откровената изповед на героя: „*Тоя въ-зел, дати кажа, много отдалеч се завърза. Бях тогава на четиринайсет ненавършени години, без майка и баща...*“

Юношата живее без майчина ласкай бащина закрила, „със стар бубайка и с баба“

Изправен пред дълга да съхрани и продължи рода, той е принуден да се ожени, да поеме по съдбовен житейски път. В очакване да се свърже с избраното от „стар бубайко“ „женище“

натрапената му съпруга, Рамадан е очарован от прелестната Силвина, чиято красота напомня хубостта на девойката от българските народни песни. Сравнена е с „пеперудка“ - символ на неповторимите нюанси в заобикалящия ни свят, а кожата ѝ се откроява с неотразимата белота на млякото. Символният смисъл на името ѝ (Силвина от латински означава го-ра) подсказва на читателя, че Силвина ще роди у Рамадан романтичните тайнствени и загадъчни чувства. Любовта неминуемо ще се роди и ще пламне с невероятна и разтърсваща сила, която ще обсеби героите и ще присъства трайно и завинаги в живота им. Нишката на любовта ще свърже съдбите им и ще ги преведе през мъчителния свят на изпитанията. Любов и изпитания - път, по който героите ще страдат, ще се измъчват, за да намерят истинското щастие и да се изградят като пълноценни личности.

Любовта започва като някаква детинска игра. Младоженецът Рамадан усеща как нейната магия преобразява къщата, в която живее със своята избраница. Сполучливо използваната от автора метафора на засмени-те греди, *„накичени от Силвина с разни цветове и билки...“* представя

цялата къща
„ка-то слънце
”

В този приказен рай Рамадан мечтае по-скоро да се върне и понякога се гневи на слънцето, спряло

„мързеливо
”

по средата на небето. Истинското слънце за не-го е Силвина и нежен копнеж обгръща сърцето му, а душата му прелива от радост, за-щото е намерил своето щастие. Неговата любима е с вълшебни и неотразими коси -ту руси, ту

„червеникави, като че греят
”

За влюбеното сърце денят е безкраен, а слън-цето - враг, нощта е очаквана и желана, уютен пристан. Героят си мечтае:

„Все да си е нощем, а пък аз все да си лежа до нея, или пък да ѝ раздухвам миглите.
”

Светлото чувство ще подкрепя Рамадан, ще му вдъхва сили, за да издържи на изпи-танията, отредени му от съдбата. Любовта е живот, Силвина е радост и светлина.

След нейната загуба настъпва вечният мрак. Сърцето е ограбено завинаги, сякаш изтръгнато: *отскубнаха ми го заедно с коре-на*”. Тази метафора изгражда представата за непоносимото душевно страдание. Силвина е продадена от братята си за два пръча на Руфат. Любовта е смазана и уни-жена. Героите са разделени от бита и тради-циите, но любовта им ги свързва завинаги. Макар и разделени от съдбата, душите им съхраняват вечната магия, която ще ги оза-ри и окрили, за да продължат да живеят, ма-кар без ласка и нежност. Те се обичат и ус-пяват да се преборят с омразата и желание-то за отмъщение. Любовта им помага да бъ-дат цялостни личности, отговорни в избора си, готови да у крепят устоите на рода.

Душата на Рамадан страда и се изпълва с омраза, способна да го разруши и изпепе-ли. Мрак витае в дълбините на сърцето му, пагубните сили на злото го обсебват: *„Какво ли стана, не мога да ти кажа, ала дядо, като ме видя, че ловя ножа, хвана ме... На сутринта дядо доведе ходжата и ме заклеха: да се не бия, да се не давя в реката. Да се не карам и сбивам... Внуче да оставя деду и тогава глава-та да си кърша...“*

Любовта е страдание за Рамадан. Той копнее за светли мигове, търси Силвина, гледайки „в пенджерчето на Руфатови“, но вижда само как „главата ѝ висеше все като пре-кършена

...
”

Студената му обезверена душа не може да приеме унижението на любимата. Животът му е лишен от смисъл. Сила да продължи да живее му дава единствено настанилото се там непобедимо зло:

„...ко-гато жалбата ти дойде много, само злото те подpira и спасява. Чучело видял ли си, натъп-кано със слама? Няма вътре нищо! Няма сърце, няма кокал, държи се само на едната слама. Мойта слама беше злото!“

Злото го обсеб-ва, отдалечава го от истинския любещ Рамадан. За него сякаш няма спасение. Той живее с мисълта, че ще отмъсти. Злото му е „
все в акъла

”

през деня и през нощта: „

Триста пъти съм го трепал и съживявал. Главата ми гореше. Хиляди пъти го клах и драх. Ръцете се напрягаха, зъбите ми скърцаха, докато най-сетне сламата в чучелото се подпали, трес-ка ме затресе и се разболях.

” Огънят на злото погубва, омърсява душата му. Освен Силвина, той не е в състояние да обича друга жена. Първото любовно чувство го обсеб-ва, но не го отклонява от родовия дълг.

Любовта му към Силвина е преобразява-ща сила, изправена срещу злото и отмъщението в душата му. Рамадан открива отново човешкото у себе си, осъзнава, че не би могъл да стори зло и да посегне на Руфат, защото в затвора няма дупчица да има към Силвина: „
Ако я видя - смъкна и отрова, и умора, ако не я видя - цяла нощ скърцам със зъбите на Руфатя- дера го, душа го, троя го и насита на душата не намирам.
”

За него е достатъчен този миг на мечтана „среща“ с любимата жена, за да оцелее.

Щастието е останало далечно и непостижимо, животът е подчинен на дълга пред ро-да, радостните мигове са скрити и неулови-ми. Рамадан живее с мисълта за Силвина. Любовта, преминала през неутешимото страдание, е изпълнила героите с мъдрост. Всеки живее със своята мъка, усещайки своята бол-ка, без да може да избяга от нещастията на другия. Силвина е съхранила своята любов, направлявана от универсалните човешки ценности. Рамадан е загърбил злото, окрилен от силата на първата обич. Като истински отговорен човек е направил своя избор да върви по пътя на милосърдието и опрощаващата Любов към съгрешилия Руфат.

Николай Хайтов чрез избора на своите ге-рои - Силвина и Рамадан, преминали през мимолетното щастие на любовта, изпитанията и ада на душите си, потвърждава истината, че човек може да се превърне в пълноценна личност, като спазва основните принципи на общочовешкия морал